

Jure Brkan

RAZLOZI ZA UKLANJANJE ŽUPNIKA PREMA KAN. 1740. I 1741. ZAKONIKA KANONSKOG PRAVA IZ 1983.

The reasons for removing the parish priest
after can. 1740. and 1741. of Code of Canon Law from 1983.

UDK: 262.2

348.3

Izvorni znanstveni članak

Primljeno: 01/2005.

Sažetak

U ovom radu autor je na temelju Zakonika iz 1983. kan. 1740. i 1741., te izvora i literature obradio razloge za uklanjanje župnika s određene župe. Nakon uvoda, autor je donio oba kanona usporedno (latinski i hrvatski), te je svakome kanonu dao posebni naslov; kan. 1741. autor je naslovio: Opći razlozi i nadležna vlast pri uklanjanju župnika. Opći je razlog kada, bez teške krivnje župnika, njegovo djelovanje postane štetno ili barem nedjelotvorno. Autor je kan. 1741. obradio pod naslovom: Konkretnih pet razloga za uklanjanje župnika s određene župe. Ni tih pet razloga nisu prvenstveno subjektivnoga karaktera nego objektivnoga. Tih pet posebnih primjera ili okolnosti, mogu utjecati na to da dijecezanski biskup ukloni župnika s određene župe.

Prvenstvena svrha uklanjanja, prema kan. 1740-1741. jest dobro duša, odnosno dobro određene župne zajednice da ne bi ona pretrpjela štetu radi nedjelotvornosti župnika radi navedenih pet razloga. Autor je u zaključku naglasio da iako je glavni cilj uklanjanja župnika dobro duša da bi ipak dijecezanski biskup zajedno s dvojicom župnika trebao, kao dobri otac, štititi osobu župnika, njegovo ljudsko i svećeničko dostojanstvo jer se tu u najviše slučajeva ne radi toliko o subjektivnoj koliko o objektivnoj odgovornosti. U slučajevima nedjelotvornosti i lošeg upravljanja sa župom i njezinim vremenitim dobrima, dijecezanski biskup bi mogao, tek nakon iscrpnih bratskih i kanonskih opomena, ukloniti župnika posebno radi njegove nesposobnosti bilo psihičke bilo fizičke, kao i radi njegovog neznanja koje šteti službi župnika, tvrdokornosti ili namjerne nepopravljivosti.

Ključne riječi: dijecezanski biskup, župnik, župa, uklanjanje, nesposobnost, nedjelotvornost, nekorisnost, šteta, loše upravljanje.

UVOD

Opći je razlog koji utječe na uklanjanje župnika *dobro duša*. Zato kada župnik zbog raznih razloga tome ne udovoljava ili čak šteti dušama i radi na štetu Crkve ili ne djeluje pozitivno, dijecezanski ga biskup, prema kan. 1740. i 1741. može ukloniti s određene župe. Ovdje se radi o objektivnom stanju župnika, a ne toliko o njegovoj subjektivnoj krivnji ili odgovornosti. Bitno je da je djelovanje župnika negativno i to je dosta prema zakonu da ga se ukloni s određene župe. Ovdje se, prvenstveno radi, o dobru vjernika odnosno, određene župne zajednice vjernika kojoj je župnik vlastiti pastir pod vlašću dijecezanskog biskupa (kan. 515, § 1), a ne toliko o dobru župnika. Sam sud o nedjelotvornosti župnikova rada spada na dijecezanskog biskupa koji je potpomognut dvojicom župnika koje je za to izabralo prezbiterijalno vijeće (kan. 1742, § 1). Učinak uklanjanja je uklanjanje župnika s određene župe. Budući da kod uklanjanja župnika ne mora biti odlučujuća njegova subjektivna krivnja, u takvim slučajevima biskup bi trebao biti *kao dobri otac* koji treba štiti osobu župnika i njegovo ljudsko i svećeničko dostojanstvo. Dok biskup želi pomoći vjernicima da im pronađe onoga koji će djelotvornije djelovati na župi dotle, bi trebao pripaziti i na župnikovo dostojanstvo, primjenjujući kanonsku pravičnost te imajući uvijek pred očima spasenje duša (prije je stalo: *salus populi*), te potrebne okolnosti, tj. biskup treba postupati humano što obuhvaća razumijevanje posebnih okolnosti i uviđavnost slučaja.

Župnikovo negativno djelovanje treba se očitovati konkretno. Zato smatramo da smo u ovom radu posve logično prihvatili obradu kan. 1740. i 1741. zajedno, tj. pod istim zajedničkim naslovom. Radi boljeg razumijevanja obaju kanona napravili smo daljnju podjelu na dva posebna naslova 1. Opći razlozi i nadležna vlast pri uklanjanju župnika određeni su u kan. 1740; 2. Konkretnih pet razloga za uklanjanje župnika, obradili smo

posebno, kao pet konkretnih primjera koji utječu na dijecezanskog biskupa ili onih koji su mu u pravu izjednačeni da može ukloniti određenoga nedjelotvornog župnika s dotične župe. Konkretni razlozi su: kada župnikov način djelovanja nanosi crkvenom zajedništvu štetu ili nemir; župnikova nestručnost i trajna duševna ili tjelesna bolest što župniku ometa djelotvorni rad na župi; gubitak dobrog glasa i odbojnost župljana prema župniku; teško zanemarivanje ili povreda župnih dužnosti koja traje kod župnika i poslije opomene dijecezanskog biskupa; loše upravljanje vremenitim dobrima na veliku štetu za Crkvu. Ovdje nismo obradili sam administrativni postupak uklanjanja župnika sa određene župe. On se nalazi u kan. 1742 sl.

1. OPĆI RAZLOZI I NADLEŽNA VLAST PRI UKLANJANJU ŽUPNIKA

Can. 1740- Cum alicuius parochi ministerium ob aliquam causam, etiam citra gravem ipsius culpam, noxium aut saltem inefficax evadat, potest ipse ab Episcopo dioecesano aa paroecia amoverit.

Kan. 1740 – Kada služba kojeg župnika zbog nekog razloga, i bez njegove teške krivnje, postane štetna ili barem nedjelotvorna, dijecezanski ga biskup može ukloniti sa župe.

Izvori za kan. 1740. jesu: kan. 2147, § 1¹, CIC iz 1917; Pontificia Commissio Decretis Concilii Vaticani II interpretandis – Papinsko povjerenstvo za tumačenje dekreta II. vatikanskog sabora (dalje: CIV), odgovor od 7. srpnja 1978, u: AAS 70(1978.), str. 534.

¹ Izvori za kan. 2147, § 1. CIC iz 1917. jesu: C. 38, C. XVI., q. 7; Tridentski sabor, sess. XXI., *de ref.*, c. 6; Benedictus XIV., konstitucija «Ad militantis», 30. ožujka 1742., § 12; Sveta Kongregacija Konsistorija, dekret (odluka) «Maxima cura», 20. kolovoza 1910.; Sveta Kongregacija Konzistorija, *Pharen.*, 14. svibnja 1859. Kan. 2147, § 1: «Parochus inamovibilis a sua paroecia amoveri potest ob causam, quae ipsius ministerium, etiam citra gravem suam culpam, noxium aut saltem inefficax reddit.» A. CRNICA, *Priručnik kanonskoga prava Katoličke Crkve*, Zagreb 1945., str. 374: «Nepomični župnik može se ukloniti sa župe iz razloga, koji njegovu službu čini štetnom ili barem nemogućom, i bez njegove velike krivnje.»

Ovdje treba odmah reći da se u slučaju o kojemu govori kan. 1740. ne radi o crkvenoj kazni nego o pastoralnim razlozima radi kojih dijecezanski biskup ili oni koji su mu u pravu izjednačeni (dijecezanski upravitelj, generalni vikar, mjerodavni ordinariji) mogu² ukloniti župnika i imenovati ga na neku drugu župu ili neku drugu službu³. Crkveni zakonodavac u Zakoniku iz 1983. za razliku od CIC iz 1917⁴., držeći se odluke II. vatican-

² Crkveni Zakonodavac je u kan. 1740. upotrijebio termin «potest», od *possum*, *potest*, *posse* - može, tj. ovdje se radi o glagolu pomoću kojega se pravi *assertorni sud* (lat. *assere*=tvrditi) koji je važan samo zato što je tako određeno, naime već su stari govorili: *communis error facit ius* ili *auctoritas, non veritas facit legem*. Kada bi se radilo o glagolu za pravljenje *apodiktičkog suda* onda bi crkveni zakonodavac upotrebio glagol *debeo*, *ui*, *itum*, 2. što bi značilo da je mjerodavni ordinarij dužan ili da mora ukloniti župnika radi određenih razloga. Ovdje je ostavljeno na slobodnu prosudbu mjerodavnom ordinariju da, nakon razborite prosudbe u pravom određenom postupku, neka odredi hoće i ili neće ukloniti dotičnoga župnika sa povjerene župe. Naime, prema kan. 1742, § 1. «Ako se iz provedenog istraživanja ustanovi da ima razloga, o kojemu govori kan. 1740, neka biskup raspravi stvar s dvojicom župnika izabranih iz skupine koju je u tu svrhu, na biskupov prijedlog, za stalno odredilo prezbiterско vijeće; ako, pak zatim smatra kako se treba pristupiti k uklanjanju, pošto naznači za valjanost razloge i dokaze, neka očinski savjetuje župniku da se odrekne u roku od petnaest dana.» U kan. 1742, § 2. čitamo: «Kad se radi o župnicima koji su članovi redovničke ustanove ili družbe apostolskog života, neka se obdržava propis kan. 682, § 2. »Prema kan. 682, § 2: »Redovnik se može ukloniti s povjerene službe bilo na zahtjev vlasti koja je službu dala, upozorivši redovničkog poglavara, bilo na zahtjev poglavara, pošto je upozorio onoga koji je dao službu, ali ni jedan ni drugi ne trebaju tražiti pristanak drugoga.» O tome opširnije u: J. BRKAN, «Odnos redovničkog apostolata i dijecezanskog biskupa (kanoni 678-683)», u: *Bogoslovska smotra*, 71(2001.), br. 4, str. 615-639. Daljnji način postupanja vidi kan. 1743-1747. Ovdje radimo o uklanjanju župnika, a način postupanja u premještanju župnika usp. kan. 1748-1752. Usp. N. ŠKALABRIN, *Postupci*, Đakovo, 2000., str. 330-339.

³ Ovdje se ne radi o *oduzeću* crkvene službe (i župničke), kao crkvenoj kazni, o čemu se govori u: kan.196 i 1336, § 1, br. 2. Naime, u kan. 196, § 1. čitamo «Oduzeće službe., kao kazna za kažnjivo djelo, može se provesti samo prema pravnoj odredbi. § 2. Oduzeće postiže učinak propisima kanona kaznenog prava.» Oduzeće službe je okajnička kazna, a okajnička kazna može pogoditi prekršitelja trajno ili na određeno ili neodređeno vrijeme; u br. 2, § 1. kan. 1336, izričito se kaže da oduzeće može biti: «oduzeće vlasti, službe, zadaće, prava, povlastice, ovlasti, milosti, naslova, odličja, također počasnih.» Uklanjanje , pa i sa župničke službe može biti *ipso iure* u tri slučaja koje navodi kan. 194, § 1:«Po samom pravu uklanja se sa crkvene službe:

1. tko izgubi klerički stalež;
2. tko javno otpadne od katoličke vjere ili crkvenog zajedništva;
3. klerik koji pokuša ženidbu također samo građansku».

⁴ U CIC iz 1917. bio je propisan određen postupak: «De modo procedendi in remotione parochorum inamovibilibium» (kan. 2147-2156). «De modo procedendi in remotione parochorum amovibilibium» (kan. 2157-2161) i «De modo procedendi in translatione parochorum» (kan. 2162-2167).

skog sabora, ne donosi propise o razlici između premjestivih i nepremjestivih župnika, ali, na liniji Sabora ostalo je načelo da župnička služba treba imati neku stalnost što se opravdava «radi dobra duša».⁵

Uklanjanje sa župe, o čemu govori kan. 1740. jest isključivo radi pastoralnih razloga, a ne radi teške krivnje župnika: to se obistinjuje kada župnikova aktivnost na određenoj župi «postane štetna ili barem nedjelotvorna» (noxium aut saltem inefficax evadat). U takvim slučajevima radi se više o objektivnoj činjenici nego o subjektivnoj krivnji određenoga župnika; radi toga ovdje nije govor o kaznenom karakteru uklanjanja nego o administrativnom činu dijecezanskog biskupa ili onih koji su mu u pravu izjenačeni u smislu kan. 368 i 381 § 2, koji kaže: »Oni koji su na čelu drugih zajednica vjernika, o kojima se govori u kan. 368, u pravu se izjednačuju s dijecezanskim biskupom, osim ako je što drugo očito iz naravi stvari ili pravnog propisa.» Npr. prema kan. 525, br. 2: »Dok je stolica prazna ili je spriječena, dijecezanskom upravitelju ili nekom drugom koji privremeno upravlja biskupijom pripada: br. 2. da imenuje župnike, ako je stolica već godinu dana prazna ili je spriječena. »Ako bi se radilo o žurnom slučaju, onda, da bi premjestio župnika, dijecezanski upravitelj se treba obraditi na Kongregaciju za kler i postupiti prema njenoj uputi. I dijecezanski upravitelj bi mogao župnika ukloniti sa župe, administrativnim načinom, ali u takvom slučaju, postavljen je uvjet «nisi» osim ako, prema kan. 134, § 3. ima poseban nalog, jer kaže se «nisi de speciali mandato».

⁵ CD, br. 31: »Svaki župnik u svojoj župi treba imati onu stalnost u službi koju traži dobro duša. Neka se stoga dokinu razlike između župnika koji se mogu premjestiti i onih koji se ne mogu, neka se preuredi i pojednostavni način postupka pri premještanju i maknuću župnika kako bi se biskup mogao bolje brinuti za potrebe dobra duša, pridržavajući se, dakako, naravne i kanonske pravičnosti.» Zakonik iz 1983. u kan. 455. daje ovlast biskupskim konferencijama da donesu odredbe o stalnosti župnika na određenoj župi. Neke su biskupske konferencije, kako se župnici ne bi olako premještali, radi dobra duša su propisale rok od 6. godina kao neku vrstu stalnosti župničke službe na istoj župi. O problematici oko stalnosti župnika vidi: *Communicationes*, 1981., str. 271, br. 1; L. CHIAPETTA, *Il Codice di diritto canonico. Commento giuridico-pastorale*, Libri I.-II.-III., Edizioni Dehoniane, Napoli 1988., str. 620-622.

2. KONKRETNIH PET RAZLOGA ZA UKLANJANJA ŽUPNIKA

Can. 1741 – Causa, ob quas parochus a sua paroecia legitima amoveri potest, haec praesertim sunt:

1. modus agendi qui ecclesiasticae communioni grave detrimentum vel perturbationem afferat;
2. imperitia aut permanens mentis vel corporis infirmitas, quae parochum suis muneribus utiliter obeundi imparem reddunt;
3. bonae extimationis amissio penes probos et graves paroecianos vel aversio in parochum, quae praevideantur non brevi cessaturae;
4. gravis neglectus vel violatio officiorum paroecialium quae post monitionem persistat;
5. mala rerum temporalium administratio cum gravi Ecclesiae damno, quoties huic malo aliud remedium afferi nequeat.

Kan. 1741 – Razlozi zbog kojih se župnik može zakonito ukloniti sa svoje župe jesu osobito ovi:

1. način djelovanja koji crkvenom zajedništvu nanosi veliku štetu ili nemir;
2. nestručnost ili trajna duševna ili tjelesna bolest koje župnika čine nesposobnim za korisno obavljanje njegovih zadaća;
3. gubitak dobrog glasa kod čestitih i uglednih župljana ili odbojnost prema župniku, za što se predviđa da neće naskoro prestati;
4. teško zanemarivanje ili povreda župnih dužnosti koja traje poslije opomene;
5. loše upravljanje vremenitim dobrima na veliku štetu za Crkvu, kad se god tome zlu ne može naći drugi lijek.

Izvori za kan. 1741 jesu: CIC iz 1917. kan. 2147, § 2⁶, 2157, § 1⁷; CD 31⁸; ES I, 20 § 1⁹.

Crkveni je zakonodavac u kan. 522 Zakonika iz 1983. propisao kako je potrebno da župnik ima *stalnost* (stabilitate) u župnoj službi i zato zahtijeva da se treba imenovati na neodređeno vrijeme, ali nadodaje kako ipak dijecezanski biskup može imenovati i na određeno vrijeme, i to uvjetno «si» - ako je to dopustila biskupska konferencija. U Republici Hrvatskoj vrijedi odredba HBK koja glasi: »Poštujući stabilnost župnika dopušta se ipak da dijecezanski biskup iz posebnih razloga može imenovati župnika na određeno vrijeme, ali ne kraće od šest godina.»¹⁰ Bilo da se radi o imenovanju župnika na trajno ili na određeno vrijeme dijecezanski ga biskup može ukloniti s određene župe, prema kan. 1741. iz pet primjeričnih razloga. Odmah treba reći da navedenih pet razloga iz kan. 1741. nisu jednini razlozi, nego je crkveni zakonodavac ovdje nabrojio više primjerično nego je taksativno naveo sve razloge koji su dovoljni za dijecezanskog biskupa (i onih koji su mu u pravu izjednačeni) da, kada razborito prosudi (odmjeri) može ukloniti župnika s povjerene župe. U primjeni kan. 1741. treba imati u vidu posebno kan. 1740., tj. njegovu odredbu prema kojoj razlozi trebaju biti takvi da radi nabrojanih pet razloga iz kan. 1741. župna služba «postane

⁶ Izvori za kan. 2147, § 2, CIC iz 1917, vidi u: *Codex iuris canonici Pii X Pontificis Maximi iussu digestus Benedicti papae XV auctoritate promulgatus praefatione fontium annotatione et indice analytico-alphabetico ab Emo Petro Card. Gasparri auctus*, Romae, Typis polyglottis Vaticanis, 1934., str. 641, bilješka 1. U dekretu Svete Kongregacije Konzistorija «Maxima cura» od 20. kolovoza 1910., kan. 1. konkretno je nabrojeno devet posebnih razloga radi kojih biskup može župnika ukloniti s određene župe (usp. AAS, 2 (1910.), br. 2, str. 637-638. To je temeljni izvor za kan. 2147. CIC iz 1917. koji je i izvor i za kan. 1741. Zakonika iz 1983.

⁷ Usp. bilješka 1. u ovom radu.

⁸ Usp. bilješka 5. u ovom radu.

⁹ Apostolsko pismo pape Pavla VI., motu proprio «Ecclesiae Sanctae» (dalje: ES), ES, I., 20, § 1: »Biskup može, ne dirajući važeće pravo o redovnicima, bilo kojeg župnika zakonito maknuti sa župe, kadgod njegova služba, pa i mimo njegove krivice, postane škodljivom ili barem neplodnom radi nekog od razloga nabrojanih u pravu, ili nekog, po sudu biskupa, sličnog razloga, upotrijebivši, do obnove Kodeksa, način postupka određen za promjenjive župnike (kan. 2157-2161, CIC), dok pravo Istočnih Crkava ostaje netaknuto.»

¹⁰ *Službene vijesti Hrvatske biskupske konferencije* 1994., br. 1, str. 522, usp. J. BRKAN, *Župa u zakonodavstvu Katoličke Crkve*, Split 2004., str. 183.

štetna ili barem nedjelotvorna» i to radi činjeničnog stanja, pa «i bez» župnikove «teške krivnje».¹¹

Pet nabrojenih (konkretnih) razloga iz kan. 1741:

a) Zakonodavac kao razlog uklanjanja župnika na prvo mjesto stavlja onaj *župnikov način djelovanja koji crkvenom zajedništvu nanosi štetu ili nemir*. Crkveni je zakonodavac u kan. 1741, br. 1. uveo novi razlog¹² u odnosu na CIC iz 1917. Široko je područje djelovanja u kojemu bi župnik mogao nanijeti štetu ili nemir kako crkvenim zajedništvu tako i nemir i štetu određenoj župnoj zajednici. Razlozi radi kojih dijecezanski biskup može ukloniti župnika, u našem slučaju, mogu biti vjerskog, političkog ili čak nekog drugog značaja. Bitno je da ti razlozi nanose štetu i nemir crkvenom zajedništvu ili nemir u župi radi župnikova načina djelovanja koje šteti i uznemiruje župljane. Ovdje je bitno je da ti razlozi nanose štetu «crkvenom zajedništvu ili nemir». Nikola Škalabrin br. prvi kan. 1741. primjerice tumači ovako: «kada bi npr. župnik pružio svoju potporu progresivnim ili konzervativnim pokretima, ili kada bi bio previše aktivan u političkim strankama.»¹³ Župnik je klerik i kao klerika ga obvezuje propis kan. 287, § 1: »Neka klerici uvijek nastoje da se među ljudima što više čuvaju mir i sloga utemeljeni na pravdi; § 2. neka aktivno ne sudjeluju u političkim strankama niti u upravljanju sindikalnim društvima, osim ako to, prema sudu mjerodavne crkvene vlasti, zahtijeva zaštita crkvenih prava ili promicanje

¹¹ Za početak kan. 1741. (kan. 437. nacrt) bilo je predloženo da počne s «*Iustae causa...*» što nije prihvaćeno. Naime jedan je član Povjerenstva predložio da se izbaci riječ «*iuste*» što su svi članovi na sjednici papinskog povjerenstva za obnovu Zakonika na sjednici 17. svibnja 1979. prihvatili (Usp. *Communicationes*, 11(1979.), br. 2, str. 2888. U *Motu proprio*, pape Pavla VI., «*Ecclesiae Sanctae*, I., 20, § 1, koje je izdato 6. kolovoza 1966., između ostalog čitamo: »Biskup može, ne dirajući važeće pravo o redovnicima, bilo kojeg župnika zakonito maknuti sa župe, kadgod njegova služba, pa i mimo njegove krivice, postane škodljivom ili barem neplodnom radi nekog od razloga nabrojenih u pravu, ili nekog, po sudu biskupa, sličnog razloga, upotrijebivši, do obnove Kodeksa, način postupka određen za promjenjive župnike (kan. 2157-2161, CIC), dok pravo Istočnih Crkava ostaje netaknuto.»

¹² Usp. *Communicationes* 6(1974.), str. 43. gdje se ne nalazi navedeni uzrok uklanjanja. Br. 1. kan 1741. pojavio se pred ocima Povjerenstva u Nacrtu (Schema) iz 1976. (usp. *Communicationes*, 11(1979.), str. 287-288.

¹³ N. ŠKALABRIN, *Postupci*, Đakovo 2000., str. 332.

zajedničkog dobra.»¹⁴ Samo propovijedanje, liturgijski obredi, djeljenje sakramenata, pogrešno upravljanje župom mogu nanijeti veliku štetu i nemir u Crkvi i župi; može se br. 1. kan. 1741. odnositi i na sveukupno razdorno djelovanje župnika koje nije strogo povezano sa župnom službom. Npr. tu se čak može raditi o nenamjernom pristajanju župnika uz krivovjerje, otpad, raskol jer «barem vjernički posluš uma i volje treba da se iskazuje nauku koji o vjeri i ćudoređu izriču bilo vrhovni svećenik bilo biskupski zbor kad vrše vjerodostojno naučavanje iako ga ne namjeravaju proglasiti konačnim činom; neka dakle kršćani nastoje kloniti se svega što nije u skladu s tim naukom» (kan. 752) protivno djelovanje župnika može i te kako štetiti crkvenom zajedništvu, itd.¹⁵

Prema kan. 194: »Po samom pravu uklanja se s crkvene službe:

2. tko javno otpadne od katoličke vjere ili crkvenog zajedništva.» U § 2 kan. 194 čitamo: »Uklanjanje o kojem se govori u br. 2 i 3 može se zahtijevati samo ako je to utvrđeno izjavom mjerodavne vlasti.»¹⁶

b) Nestručnost, trajna duševna ili tjelesna bolest.

Župnik se je trebao u svome školovanju i van njega, za župnu službu, stručno pripremiti i vršiti je prema nauci i zakonodavstvu Katoličke Crkve. Župnik treba znati i moći rješavati mnoge stvari koje sa sobom nosi župna služba. To se može vidjeti kada župnik ne vrši ono što mora kao župnik, npr. ne propovijeda, ako i propovijeda, onda propovijeda nejasno ili nerazumljivo. U takvim okolnostima vjernici nemaju duhovne koristi, tj. župnikova nestručnost toliko je naglašena da nije koristan

¹⁴ Usp. PO, br. 6; GS, 91-93; *Biskupska sinoda «Convenientes ex universo»*, 30. studenog 1971. (AAS 63(1971), str. 932-937; *Biskupska sinoda «Ultimis temporibus»*, 30. studenoga 1971., u: AAS 63 (1971.), str. 912-913.

¹⁵ Usp. F. COCCOPALMERIO, *La parrocchia tra Concilio Vaticano II e Codice di Diritto canonico*, Ed. San Paolo, Cinesello Balasamo (Milano), 2000, str. 306-308. Usp. *Communicationes*, 11(1979.), str. 288: »Circa causam de qua in n. 1 nonnulli dixerunt esse nimis amplam ita ut occasionem dare posit. Consultores autem censent bonum communionis ecclesialis amplam ita ut occasionem dare possit abusibus. Consulores autem censent bonum communis ecclesialis esse tuendum, eo vel magis quod nostris temporibus adsunt autem frequentes casus contestationis in Ecclesia.»

¹⁶ Posebno tumačenje kan. 194 vidi u: J. BRKAN, *Opće odredbe Zakonika kanonskoga prava*, Makarska 1977., str. 342-344.

«utiliter» za određenu župnu zajednicu koja se sastoji od raznih zajednica, skupina i pojedinaca. Dijecezanski je biskup onaj koji treba dati konačni sud o župnikovoj korisnosti.¹⁷ Kada je u pitanju trajna ili vremenski nepredvidiva teška duševna bolest (npr. ludilo) ili trajna ili na dugi rok tjelesna bolest (paraliza, sljepoća, velika gluhoća ili trajni gubitak glasnica – govora) onda nam je razumljivija potreba da dijecezanski biskup što prije ukloni župnika sa župe kako bi olakšao život i župnikov i njegovih župljana.

Ovdje se ne radi o slučaju koji je propisao kan. 539 o privremenoj nesposobnosti, spriječenosti ili bolesti župnika. Za takvi slučaj, kan. 349, kaže: «Kada je župa prazna... ili kada je župnik zbog... nesposobnosti ili slaba zdravlja... spriječen u obavljanju pastoralne službe u župi, neka dijecezanski biskup što prije odredi župnog upravitelja, to jest svećenika koji neka zamjenjuje župnika prema odredbi kan. 540» Ovdje se radi o spriječenosti koja nije trajna nego se ima neka nada da će župnik, ako se okolnosti promijene, moći vršiti svoju župsku službu, a ne o trajnoj nesposobnosti ili bolesti o čemu je govor u kan. 1741. Zato za slučajeve iz kan. 539 dijecezanski biskup treba postaviti župnog upravitelja koji je, prema kan. 540, § 1. obavezan na iste dužnosti i ima ista prava kao i župnik, uz uvjet «nisi», osim ako, dijecezanski biskup odredi drugačije. U tom slučaju, prema kan. 540, § 2: »Župni upravitelj ne smije raditi ništa što bi bilo na štetu župnikovim pravima ili bi moglo škoditi župnim dobrima.» I na kraju službe treba župniku podnijeti račun (kan. 540, § 3).

Rekli smo na početku ovoga rada da se ovdje ne mora raditi o župnikovoj krivnji koju dijecezanski biskup uklanjanjem kažnjava, nego se ovdje radi o župnikovoj nekorisnosti, trajnoj nestručnosti i trajnoj nemogućnosti bilo fizičkoj bilo psihičkoj; kada se radi o nestručnosti onda uklanjanje sa župe može biti spasonosna prigoda župniku da se zamisli i da, ako može, učini da se popravi kako bi župnu službu opet mogao vršiti korisno i na zadovoljstvo Crkve Božje, tj. župe koja je određena zajednica Kristovih vjernika u partikularnoj Crkvi (kan. 515, § 1), za koju pastoralnu brigu župnik treba vršiti prema svetim kanonima

¹⁷ Usp. kan. 2147, § 2. br. 1. gdje je stalo «rite» za ono zašto Zakonik iz 1983. kaže «utiliter», jer «non rite» bi značilo «non utilis», što bi značilo nekorisno. Npr. propovijedati starijim ljudima ili intelektualcima kao djeci i obratno.

imajući uvijek na pameti da je njemu povjerena da se pastoralno brine za konkretnu župu kako bi se, prema nauci i zakonima Crkve, župa i Crkva Božja usavršavali na Isusovu putu.

c) Gubitak dobrog glasa, odbojnost prema župniku

Odbojnost vjernika prema župniku¹⁸ može biti onda kada je župnikovo služenje župnoj zajednici neuspješno radi razloga što se on kao osoba župljanima predstavlja (pojavljuje) u negativnom smislu i župna ga zajednica ne prihvaća kako bi prihvatila drugoga župnika. U takvom slučaju, neprihvatanje osobe župnika u velikom bi otežavalo župnikov rad, tj. njegovo bi služenje u dotičnoj župi bilo manje učinkovito.

Ovdje se radi o objektivnoj i subjektivnoj motivaciji: objektivna motivacija je izražena u riječima «gubitak dobrog glasa», a bilo objektivna bilo subjektivna u «odbojnost prema župniku». «Gubitak dobrog glasa je objektivna motivacija», koja se mora očitovati «kod čestitih i uglednih župljana». Čestiti župljani bi bili oni koji ljube istinu, a ozbiljni koji razborito sude; to su oni župljani koji razborito prosuđuju da kod župnika ima nešto negativno što smeta korisnost župnika za dotičnu župu. Odbojnost prema župniku može biti objektivna, ali čak i samo subjektivna. Objektivna je ona koja se temelji na osobi župnika koja je uzrok negativnosti župnika; subjektivna odbojnost kada župnik nema u sebi ništa negativno, ali je uvjerenje župljana da je djelovanje župnika odbojno, npr. ako župnik ima fizičku pojavnost odbojnu ili ima rodbinu koja nije na cijeni, itd.¹⁹ U svakom slučaju uklanjanje župnika treba biti radi dobra duša. Zato, iz bilo kojeg motiva, treba župnika ukloniti ako je po srijeti nekorisno djelovanje župnika za koje se predviđa da ne će u razboritom roku prestati, pa makar se radilo o neistinitim motivima koje župljani vide u župniku jer se tu radi o dobru duša, a ne o kazni župnika. Ako je samo kod nekih župljana

¹⁸ U *Communicationes*, 11 (1979.), str. 288, čitamo kako su članovi Papinskog povjerenstva rezonirali kada je bila riječ o ovom kanonu. Jedan je član povjerenstva predlagao da se izbací iz teksta zakona «vel aversio chirstifidelium», a drugi je član odogovorio »...aversio est causa sterilitatis ministerii parochi. Ceterum Episcopus potest promovere parochum ad aliam paroeciam, quando censeat aversionem esse iniustam.»

¹⁹ Usp. COCCOPALMERIO, *La parrocchia*, str. 312-313.

župnik izgubio dobar glas ili postao odbojan ne bi bio razlog da ga dijecezanski biskup ukloni sa određene župe. Ovdje se treba paziti na cijelu župnu zajednicu koja se ne sastoji samo od nekolicine kojima je župnik odbojan ili kod kojih je izgubio dobar glas. Treba razborito vidjeti što misli većina, te čestiti i ugledni župljani. No, konačni sud ima uvijek dijecezanski biskup ili oni koji su mu u pravu izjednačeni. Ako je moguće uspješno providjeti vjernicima na župi i predviđa se da će uskoro prestati, onda gornji razlozi ne moraju biti odlučujući za ukloniti župnika, npr. ako je stvar privremena, nije dugo-ročna, odnosno trajna, dotični župnik može ostati na određenoj župi, ali se u takvom slučaju, u međuvremenu, može na župu imenovati župni upravitelj ili se mogu neke ovlasti dati župnom vikaru kako bi se olakšala pastoralna skrb za župu. Ovdje vrijede načela: stabilnost župne službe i dobro duša, poštivanje osobe župnika, ne prevelika strogost. U slučaju da je zaista župnik krivac što je kod vjernika izgubio dobar glas ili postao odbojan i ne vidi se kraj toj odbojnosti i popravak dobrog glasa, onda bi za takvoga župnika bilo najbolje predati dijecezanskom biskupu župnu službu na što ljubezniji način i staviti se dijecezanskom biskupu na raspolaganje.

d) Teško zanemarivanje ili povreda župnih dužnosti koja traje i poslije opomene

Odredba kan. 1741. nova je u odnosu na CIC iz 1917. I prije CIC iz 1917. bilo je propisano u Dekretu Svete Kongregacije Konzistorija «Maxima cura», od 20. kolovoza 1910. kan. 1, br. 8. što je bio izvor za CIC iz 1917.²⁰ o gornjoj problematici. Kod uklanjanja se, prema dekretu «Maxima cura» tražila dvostruka opomena, tek onda kada se župnik nije popravio ili zato što nije poslušao biskupa išlo se na uklanjanje neposlušnog župnika. I konzultori, odnosno članovi Papinskog povjerenstva za obnovu Zakonika bili su za to da se može pristupiti uklanjanju župnika sa župe tek nakon opomene od strane dijecezan-

²⁰ Usp. *Codex iuris canonici Pii X Pontificis Maximi iussu digestus Benedicti papae XV. auctoritate promulgatus. Praefatione fontium annotatione et indice analytico-alphabetico ab EMO Petro Card. Gasparri auctus*, Romae, Typis polyglottis Vaticanis, 1934, str. 670-673.

skog biskupa.²¹ Obveze župnika su predviđene u kanonima Zakonika iz 1983. i u partikularnom zakonodavstvu i odlukama dijecezanskog biskupa za svoju biskupiju.²²

Gornja je odredba veoma široka «teško zanemarivanje ili povreda župnih dužnosti». Važno je zapaziti riječi «teško zanemarivanje» - «*gravis neglectus*». Težinu bi trebalo vrednovati prema konkretnom slučaju što mjerodavni ordinarij treba razborito prosuditi i odmjeriti: u čemu se sastoji i što je to «teško zanemarivanje ili povreda župnikovih dužnosti». Nakon toga treba župniku izreći opomenu; važno je zapaziti iz Zakonika iz 1983. dio odredbe «koja traje poslije opomene». Svrha je opomene od strane mjerodavnog crkvenog poglavara da se župnik popravi prije nego će uopće započeti s težim sredstvima. Pitanje je kakva treba biti opomena? Smatramo da se treba započeti najprije s *bratskom opomenom* od strane mjerodavnog *ordinarija*, jer naime, kada su konzultori predožili da bude izričito određeno u kanonu «... post Episcopi monitionem» nije prihvaćeno²³, ostalo je u kanonu jednostavno «poslije opomene» (kan. 1741, br. 4) nije zapisano opomene dijecezanskog biskupa, iz čega možemo zaključiti da opomena treba biti od strane mjerodavne vlasti, odnosno mjerodavnog ordinarija. Tek nakon župnikova *opiranja i neprihvatanja* može uslijediti čak kazneni postupak, a kazna može biti različita: od lišavanja od službe do obustave ili drugih kanonskih mjera. Bolje je prihvatiti ordinarijevu opomenu ili upravni postupak uklanjanja sa župne službe nego ići na

²¹ U *Communicationes*, 6 (1974.), str. 43. još se ne nalazi gornja odredba; u Nacrtu (Schemi) iz 1976., kan. 437. isto tako nije gornja odredba bila predviđena (usp. *Communicationes*, 11(1979.), str. 288. Na raspravi o uklanjanju župnika, dana 17. svibnja 1979. čitamo: «Ex suggestione alicuius organi consultationis, Consultores addere volunt aliam causam ob quam parochus amoveri possit, scilicet quando ipse graviter negligit suum officium paroeciale. De sententia aliquorum Consultorum caveri tamen debet ut in casu non deveniatur ad remotionis proceduram, nisi praecedent monitiones, Consultores, communi consilio, ita redigunt formulam talem causam: Gravis neglectus vel violatio officiorum paroecialium quae post monitionem persistat.» Dva su konzultora predlagali da se dododa «... post Episcopi monitionem» ali su drugi bili protivni tome dodatku. Neki su konzultori predlagali da se ova odredba smjesti u poglavlje «De Populo Dei» gdje je govor o uklanjanju župnika u kan. 370 (kanon iz Nacrta!). Ishod glasovanja je bio: Fit suffragio an placeat illos canones: placet 3, non placet 5. (*Communicationes*, 11(1979.), str. 289. Tako je ovaj novi propis ostao u VII. Knjizi Zakonika u poglavlju o uklanjanju župnika o čemu mi ovdje raspravljamo.

²² Usp. J. BRKAN, *Župa u zakonodavstvu Katoličke crkve*, str. 100-102; 173-182; 184-202; 203-249.

²³ Usp. *Communicationes* 11 (1979.), str. 289.

kazneni postupak koji se može odužiti tako dugo da župna zajednica može pretrpjeti veliku štetu, a i župnik izgubiti dobar glas o čemu treba voditi računa. Hoće se razboritost, kanonska pravičnost i nadasve spasenje duša što je u Crkvi vrhovni zakon prema kojemu uvijek treba prosuđivati i župnika i župljane.

e) Loše upravljanje vremenitim dobrima na veliku štetu za Crkve

148 Crkveni zakonodavac u Zakoniku iz 1983. donio je novi kan. 532. kojega ne nalazimo u CIC iz 1917. U Zakoniku iz 1983. kan. 532. izričito je propisano: »Župnik zastupa župu u svim pravnim poslovima, prema pravnoj odredbi; neka se brine da se župnim dobrima upravlja prema odredbi kan. 1281-1288.«²⁴ Zato kada se radi o razlogu «loše upravljanje vremenitim dobrima» (kan. 1741, br. 5), smatramo da se ta odredba odnosi na upravljanje crkvenim materijalnim dobrima župe ili onima koji su u posjedu župe ili onim dobrima kojima župnik, prema biskupovu nalogu, treba upravljati prema odredbama V. knjige Zakonika iz 1983. kan. 1273-1310. «Loše upravljanje vremenitim dobrima na veliku štetu za Crkvu» može biti krivica župnika kada *radi protiv pravnih propisa i odluka dijecezanskog biskupa*, npr. otuđivati vremenita crkvena dobra bez propisanog dopuštenja višeg nadležnog crkvenog poglavara (kan.1291)²⁵, ili oni nisu pazili da dobra povjerena župnikovoj brizi na bilo koji način propadnu ili pretrpe veliku štetu (kan. 1284, § 2, br. 1) ili nisu uredno vodili *knjige primitaka i izdataka* (kan. 1284, § 2, br. 7); župnik je mogao loše upravljati čak iz darežljivosti, jer kan. 1285. propisuje: »Samo u granicama redovitog upravljanja dopušteno je upraviteljima od pokretnih dobara, koja ne pripadaju osnovnoj imovini, davati darove u svrhe pobožnosti ili kršćanske dobrotvornosti.« Župnik odgovara i u onom slučaju kada ne nadzire one koje je ovlastio da mu pomažu upravljati vremenitim dobrima i tada kada vremenitim dobrima upravlja preko drugoga «na veliku štetu Crkve.» Župnik je loš upravitelj

²⁴ Više o upravljanju župnim vremenitim dobrima usp. J. BRKAN, *Župa*, str. 198-200; 203-249; ISTI, «Zakoniti zastupnik župe i redoviti upravitelj župnih dobara», u: *Crkva u svijetu*, 37 (2002.), br. 2, str. 131-171.

²⁵ Usp. J. BRKAN, «Ugovori i napose otuđenje (kan. 1290-1298)», u: *Služba Božja*, 45 (2004.), br. 2, str. 8-36.

i onda kada kao župnik ne traži od vjernika darove, lemozinu i sve ono što je propisao dijecezanski biskup, posebno u *biskupijskom propisniku*, što i koliko župnik treba od župljana zahtijevati, jer naime, «vjernici su obvezni pomagati Crkvi u njezinim potrebama da bi imala što je potrebno za bogoštovlje, za djela apostolata i dobrotvornosti i za dolično uzdržavanje službenika» (kan. 222, § 1). Župnik treba upravljati župom «pod vlašću dijecezanskog biskupa» (kan. 515, § 1); kada su u pitanju vremenita dobra župe kao javne pravne osobe, onda župnik nema zakonodavnu nego izvršnu vlast koju treba uvijek vršiti prema propisima prava i odluka mjerodavne vlasti.

Loše upravljanje vremenitim dobrima može biti «na veliku štetu za Crkvu». To loše upravljanje mora biti «loše» i «na veliku štetu za Crkvu.» Što je «loše» i što je «na veliku štetu» odlučuje dijecezanski biskup. U V. knjizi Zakonika iz 1983. kaže se što znači riječ Crkva: «U kanonima koji slijede nazivom crkva označuje se ne samo opća crkva ili Apostolska Stolica nego i svaka javna pravna osoba u Crkvi, osim ako je što drugo očito iz sklopa govora ili naravi stvari» (kan. 1258)²⁶. Crkvena je javna pravna osoba i biskupija i župa kao dio biskupije (kan. 515) i one obje u isto vrijeme mogu pretrpjeti «veliku štetu» radi lošeg upravljanja vremenitim dobrima župe. Biskupija može pretrpjeti štetu, npr. onda kada se iz fonda biskupije intervenira, odnosno pomaže župi, a uzrok je župnikovo loše upravljanje vremenitim dobrima. Ako se župnik ne popravi, onda je zadnji razlog uklanjanje župnika sa župe, kako bi se izbjegla velika šteta za Crkvu. Ima i drugih načina kako bi župnik i dalje mogao ostati na župi, npr. da se izbjegne velika šteta za Crkvu radu župnikova lošeg upravljanja vremenitim dobrima, dijecezanski biskup bi mogao imenovati drugu osobu koja bi upravljala vremenitim dobrima župe. Ta druga osoba bi mogla biti: *župni upravitelj* (kan. 539), *župni vikar*, a može biti i čak bilo koji vjernik *laik* (muško ili žensko) koji bi upravljao vremenitim dobrima župe umjesto župnika sve dotle dok dijecezanski biskup ne procijeni da župnik neće loše upravljati vremenitim dobrima na veliku štetu za Crkvu. U takvom slučaju, posebno radi nedostatka svećenika, vjernik laik bi mogao upravljati vremenitim dobrima župe sve dotle dok

²⁶ Usp. J. BRKAN, «Crkvena vremenita dobra (Temeljni kanoni 1254-1258)», u: *Crkva u svijetu*, 39 (2004.), br. 1, str. 62-94.

dijecezanski biskup ne procijeni da to može raditi župnik kako crkvene vremenita dobra ne bi pretrpjela štetu, u protivnom dijecezanskom biskupu ne preostaje ništa drugo nego ukloniti dotičnoga župnika s određene župe.

ZAKLJUČAK

150

Crkveni zakonodavac je kanone 1740-1741. smjestio u VII. knjigu Zakonika iz 1983., «Postupci», gdje su donesene zakonske odredbe o postupku pri uklanjanju i ili premještanju župnika. Dok je kan. 1740. općenitoga karaktera gdje se propisuje općenito da, u slučajevima, kada je služba određenoga župnika *zbog nekog razloga*, i bez njegove teške krivnje, postala štetna ili barem nedjelotvorna da ga onda dijecezanski biskup *može ukloniti* s određene župe, dotle je zakonodavac u kan. 1741. donio pet određenih razloga ili konkretnih primjera kada dijecezanski biskup potpomognut dvojicom župnika koje je izabralo prezbiterско vijeće može župnika ukloniti sa župe. Iako je cilj ili svrha uklanjanja župnika njegovo štetno djelovanje ili nedjelotvornost njegove pastoralne skrbi za župu pa makar župnik i ne bio subjektivno kriv. U takvim okolnostima trebalo bi ipak pripaziti na *dva načela*: dobro vjernika i dobro osobe župnika, njegovu čast. Istini za volju, u kan. 1740-1741. na prvom mjestu je dobro duša, ali bi ipak dijecezanski biskup trebao, kao dobri otac iz ljubavi, štiti osobu župnika i njegovo ljudsko i svećeničko dostojanstvo, iako je to na drugom mjestu. U dosta slučajeva radi raznih razloga i okolnosti župnik nije subjektivno kriv, u slučaju župnikove objektivne krivnje, dijecezanski biskup bi trebao župniku pristupiti s očinskom ljubavlju i poduzeti sve mjere, a tek nakon nedjelotvornosti opomena ili župnikove tvrdokornosti, razborito ocijeniti je li bolje da župnik i dalje ostane na župi ili je bolje da ga se ukloni. U oba slučaja treba pripaziti: na vjernike – dobro duša - i na osobu župnika – njegovo ljudsko i svećeničko dostojanstvo.

THE REASONS FOR REMOVING THE PARISH PRIEST AFTER
CAN. 1740. AND 1741. OF THE CODE OF CANON LAW
FROM 1983.

Summary

In this work, on the ground of canons 1740.-1741. of the Code of Canon Law for Latin Church from 1983. and also from other sources and literature, the author has treated some general and specific reasons for removing the parish priest from a particular parish. The work is divided into two parts. 1. General reasons and proper authorities when removing the parish priest (can. 1740.); 2. Five concrete reasons for removing the parish priest (can. 1741). The specific reasons are: 1. The way the parish priest acts is such that it causes harm or unrest to the church unity; 2. The parish priest's inexpertness or permanent mental or physical illness; 3. The loss of good reputation or aversion to the parish priest; 4. Serious dereliction or violation of duties continued after warning; 5. Bad management with temporal goods causing great detriments to the Church. The main purpose for removing the parish priest is the good of souls. The parish priest's responsibility is more of objective than of subjective nature. He may be without any subjective guilt; therefore, the diocesan bishop together with two parish priests should take care not to hurt the parish priest's person, his human and priestly dignity.

Before removing the parish priest, the diocesan bishop has to warn him like a brother and help him to perform his duties more efficiently to the good of souls, not to their harm. If the parish priest remains inefficient, causes damage to the parish and to the Church, then, if there is no cure for that, the diocesan bishop can remove him from the parish. Before removing him, if the parish priest offers resistance or remains obstinate, the diocesan bishop has to apply canon warnings and then he can remove him from a particular parish. The procedure of removing is carried out after can. 1742.

Key words: diocesan bishop, parish, parish priest, removing, inexpertness, inefficiency, uselessness, detriment, bad management